

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. М'ясопереробна промисловість є однією з важливих галузей продовольчого комплексу України, вона має визначальне значення для забезпечення стабільної соціально - економічної ситуації, її основне завдання полягає в переробці продукції тваринництва з метою задоволення потреб населення у м'ясних виробах. В умовах ринкової трансформації економіки проблеми забезпечення ефективного управління м'ясопереробною промисловістю набувають особливої гостроти.

Важливим є вирішення завдань стратегічного економічного розвитку галузі, адаптованої до змін зовнішнього економічного середовища, використання і зміцнення її наявного потенціалу, що створює передумови економічного зростання, а також зростання рівня конкурентоспроможності. Досягти цього можливо за рахунок розробки і реалізації стратегічних рішень як на галузевому рівні, так і рівні підприємства.

Необхідною складовою успішної економічної діяльності м'ясопереробних підприємств є своєчасне та детальне проведення об'єктивної діагностики. З розвитком ринкових відносин вагомість цих процесів зростає, оскільки трансформаційна здатність ресурсів зумовлює їх універсальність, унікальність та значущість у площині економічного середовища.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій. Загальновизнаний внесок у розвиток даної галузі здійснили видатні науковці - аграрники: В. Андрійчук, О. Балан, П. Бечко, М. Дем'яненко, М. Малік, Ю.Лупенко, П. Саблук, І. Гришова, І. Крюкова, В. Русан, О. Непочатенко, Чупіс А. В, Т. Шабатура. та інші. [1-12]

Віддаючи належне існуючим науковим фундаментальним розробкам, слід відмітити, існування значних розбіжностей у визначенні сутності діагностики, та діагностуванні економічної діяльності м'ясопереробних підприємств, що вимагає подальших поглиблених досліджень з метою пошуку шляхів оптимального їх вирішення.

Формулювання завдання дослідження. Під час опрацювання та дослідження літературних джерел виявлено, що на сьогоднішній день ще не склалося єдиного погляду на місце і роль діагностики економічної діяльності м'ясопереробних підприємств і спостерігається обмеженість висвітлення у публікаціях змісту, завдань та методичного інструментарію, тоді як діагностика, це не тільки процес розпізнавання стану підприємств, а й постановка діагнозу який необхідний для ухвалення та прийняття управлінських рішень. Нестача фінансових ресурсів практично повністю паралізує всю діяльність суб'єкта господарювання, що зумовлює необхідність постійної діагностики. Саме ці фактори і визначають актуальність даної статті, її мету та завдання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Методичні основи діагностики економічної діяльності м'ясопереробних підприємств передбачають здійснення повного аналізу за результатами його господарської діяльності та відпрацювання оптимальних пропозицій щодо усунення виявлених недоліків, тому повинна бути обов'язковою складовою управління підприємством. Основою діагностики економічної діяльності м'ясопереробних підприємств повинен бути постійний аналіз та контроль за складом, структурою та рухом фінансових ресурсів, для визначення їх раціональної структури і обсягу.

Виходячи з цього діагностика економічної діяльності м'ясопереробних підприємств повинна включати: оцінку фінансового стану, аналіз активів, визначення платоспроможності та ліквідності балансу, який передбачає перебудову активів за ознакою ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення, а також оцінку структури джерел фінансових ресурсів підприємства. За роки здійснення реформ в

результаті прорахунків в організаційній, фінансовій, кредитній і зовнішньоторговельній політиці в м'ясопереробній промисловості виявилися негативні тенденції, що призвели до суттєвого зниження обсягів виробництва продукції, погіршення забезпечення населення вітчизняними продовольчими товарами.

Серед особливостей функціонування м'ясопереробної галузі України, що негативно впливають на її розвиток слід зазначити наявність конкуренції як в аспекті продажу готової продукції, так і постачання переробних підприємств сировиною. Хоча відповідно об'єктивним ринковим законам дефіцит пропозиції продукту регулюється підвищенням його ціни, проте в даний час ціни на м'ясо для переробної промисловості достатньо стабільні. В той же час, збільшення витрат на закупівлю сировини з боку м'ясопереробних підприємств незмінно викликає зростання цін на готові м'ясні вироби.

Перш за все, необхідним є формування завдань м'ясопереробної галузі, які повинні здійснюватись на державному рівні в рамках проведення державою економічної політики. Також важливим є проведення аналізу соціально-економічного стану та розвитку м'ясопереробної галузі за останні 10 років, оцінка зовнішніх і внутрішніх чинників їх розвитку, визначити стратегічні цілі перспективного розвитку м'ясопереробної промисловості, та опрацювання поетапного плану дій і механізмів реалізації розробленої стратегії розвитку на найближчі 10 років з подальшим корегуванням її положень у відповідності з результатами експертизи і діагностики виконання стратегії.

В основі діагностики економічної діяльності м'ясопереробних підприємств лежить аналіз і керування фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. Методичні основи діагностики економічної діяльності значно розширюють коло проблем для вивчення і дають змогу вирішувати більш складні проблеми стратегічного характеру. В умовах ринкової економіки м'ясопереробні підприємства вступають в конкурентні відносини з іншими виробниками.

Для уникнення банкрутства і забезпечення високої конкурентоспроможності м'ясопереробним підприємствам необхідна діагностика, яка слугує одним із механізмів дослідження ринку та забезпечення конкурентоспроможності м'ясопереробних підприємств, за допомогою якого відбувається раціональний розподіл матеріальних і фінансових ресурсів.

Основними завданнями діагностики м'ясопереробних підприємств є:

- оцінка динаміки ліквідності та платоспроможності підприємства;
- ефективність використання ресурсів;
- аналіз забезпеченості власними оборотними активами;
- визначення стану підприємства на ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності.

В ринкових перетвореннях застосування основ діагностики дає змогу визначити необхідний обсяг ресурсів, який кількісно дорівнює обсягу ресурсів, для покриття витрат м'ясопереробних підприємств та його поточних фінансових зобов'язань. Застосування діагностики економічної діяльності сприяє не тільки визначенню потреби в ресурсах, а й уникненню встановлення необґрунтованих фінансових нормативів при фінансовому плануванні та здійсненню контролю за їх раціональним використанням.

Метою діагностики економічної діяльності є встановлення внутрішніх і зовнішніх чинників та інтенсивності їх впливу на ефективність процесу фінансового забезпечення м'ясопереробних підприємств, та розробка фінансових планів і прогнозів щодо напрямів і способів поліпшення фінансового забезпечення. Відповідно до результатів та висновків діагностики обираються методи фінансового забезпечення, які найбільше відповідають його фінансовому стану, потенціалу і зокрема ринковим можливостям та впливу зовнішнього середовища.

Існуючі системи і методи економічного аналізу та діагностики за даними дослідження переважної більшості ґрунтуються на визначенні економічних показників,

які відображають внутрішньо - господарські процеси на підприємстві та в сукупності можуть давати суперечливу інформацію, ускладнюючи процес прийняття рішень. Для ефективного управління підприємством необхідним є знання його поточного стану, об'єктивної та достовірної інформації про те, як існував і розвивався об'єкт в попередні періоди, які закономірності функціонування йому властиві, можливі траєкторії й діапазони коливань параметрів підприємства в майбутньому. В ринкових умовах значно розширилися можливості керівництва підприємства з управління виробництвом, що потребує наявності не тільки відповідної аналітичної інформації, а певної структуризації для прийняття управлінських рішень у різних сферах управління. Однією з основних задач управління є наявність повної та достовірної інформації про стан об'єкта управління.

Навіть за умов її наявності виникають певні складності, наприклад, визначення мінімального достатнього обсягу даних, що дають змогу суб'єкту управління мати чітке уявлення про стан об'єкта управління. Отримання повної та достовірної інформації потребує значного вкладення коштів, які часто обмежені, також надлишкова інформація може призвести до ускладнень при прийнятті обґрунтованого рішення.

Завданням діагностики економічної діяльності є, перш за все, системна оцінка результативності господарської діяльності за кілька періодів, виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на неї, а також визначення реальної фінансової стійкості підприємства в цілому, чи окремих аспектів його платоспроможності, кредитоспроможності, інвестиційної привабливості.

І зовнішні, і внутрішні фактори в процесі дослідження виокремлюють наступні підгрупи. Так, із зовнішніх факторів розглядаються суто ринкові (рівень попиту, пропозиції, стабільність валютного ринку тощо); фактори, що формують загрозу банкрутства суб'єкта (інфляція, рівень безробіття, стабільність законодавчої та податкової бази); фактори, які структура визначає самостійно з урахуванням специфіки своєї діяльності.

Внутрішні фактори, насамперед, пов'язані з операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства що визначають використання фінансових ресурсів, структуру поточних витрат, тривалість будівельно-монтажних робіт, структуру та ліквідність активів, дебіторську заборгованість, рівень фінансових ризиків тощо.

Застосування діагностики на м'ясопереробних підприємствах сприяє здійсненню контролю за раціональним використанням ресурсів та уникненню застосування необґрунтованих фінансових нормативів, які розробляються при фінансовому плануванні. Внаслідок цього необхідно обґрунтувати методи та методичні прийоми щодо здійснення діагностики економічної діяльності м'ясопереробних підприємств. Метод – це спосіб, прийом пізнання явища.

Методика (методичний підхід) – це сукупність методів вирішення конкретного завдання. В існуючій економічній літературі зустрічаються різноманітні методичні підходи щодо здійснення діагностики економічної діяльності суб'єктів господарювання. Також надаються пропозиції при аналізі фінансового стану розраховувати коефіцієнти платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості тощо.

Спроби систематизувати методичне забезпечення діагностики економічної діяльності м'ясопереробних підприємств у економічній літературі майже не спостерігаються. Учені - економісти зосереджуються більше на висвітленні окремих методичних підходів щодо діагностики економічної діяльності, які ґрунтуються в основному, на використанні інтегральних показників або системи часткових показників.

Основними методичними підходами, які можуть бути використані під час діагностики економічної діяльності є: агрегатний, коефіцієнтний та інтегральний підходи.

Агрегатний підхід полягає в обчисленні оціночних агрегатів, що розраховуються ґрунтуючись на фінансовій звітності, на підставі чого будується балансова модель оцінки фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнтний підхід заснований на розрахунку відносних показників (коефіцієнт абсолютної ліквідності, рентабельності тощо).

Інтегральний підхід, передбачає використання спеціально розроблених економіко - математичних моделей для отримання узагальнюючого висновку.

Також виокремлюють математичні та графічні методи. Математичні методи передбачають розрахунок цифрових значень показників, на основі яких робиться остаточний висновок. Графічний метод передбачає поділ на певні сегменти. Графічний метод переважно використовується як допоміжний інструмент. Зазначені методи та підходи для проведення діагностики є загальними, тому повинні бути адаптовані до специфіки функціонування підприємств м'ясопереробної галузі.

Після обрання методу здійснення діагностики економічної діяльності, важливо провести збір інформації та передбачити створення інформаційного поля. Діагностика може бути проведена з використанням кількісної, якісної та змішаної інформації.

Кількісна інформація ґрунтується на інформації фінансової звітності. Якісна інформація надходить від експертів, які займаються збором та узагальненням інформації, яка має суб'єктивний характер. Змішана інформація базується на поєднанні даних кількісної та якісної інформації.

В результаті виконання всіх етапів діагностики є можливість отримати повну, вірогідну та неупереджену інформації щодо стану фінансового забезпечення м'ясопереробних підприємств, результати їх діяльності та можливу динаміку у майбутньому.

Більш точний і фундаментальний підхід щодо діагностики економічної діяльності с позиції їх фінансової безпеки висвітлений у роботах Гришовой І. Ю. та Шабатури Т. С. [2,3]. В їхніх роботах діагностика розглядається більше з позицій системного та потокового підходу, що дозволяє не тільки всебічно оцінювати стан об'єкта в умовах неповної інформації, але й виявляти проблеми його функціонування. З позицій даного підходу існує можливість вивчати режими функціонування системи в майбутньому періоді та розглядати фінансову захищеність системи в процесі її еволюції.

До того ж, Т. С. Шабатура вказує на суттєві відмінності діагностики економічної діяльності від аналізу, які не враховувались багатьма авторами: на відміну від економічного аналізу, що направлений на вивчення динаміки економічних показників, а діагностика дозволяє ще й виявляти структуру зв'язків між цими показниками, щільність та динаміку даних зв'язків.

З усього вищесказаного доцільно визначити загальні принципи діагностики економічної діяльності м'ясопереробних підприємств:

- інтегрованість у загальну систему аналізу - система діагностики повинна мати цільовий характер та поєднувати специфіку бізнесу і пріоритети власників;
- науковий характер досліджень - у процесі діагностики доцільно орієнтуватися на використанні сучасних, достатньо теоретично обґрунтованих методик і заходів, що забезпечить досягнення прийнятного рівня точності за достатньої простоти розрахунків; залежно від специфіки аналізу використання неформальних критеріїв ;
- комплексність - оцінка лише одного чи двох бізнес-проектів не може відобразити загальні результати діяльності підприємства, які зазвичай формуються у двох чи трьох взаємопов'язаних сферах; окрім того, кінцеві висновки мають враховувати весь спектр факторів впливу на об'єкт досліджень;
- системність - створення системи діагностики фінансово - економічної діяльності підприємства є економічно вигідним тільки на постійній основі, що уможливорює забезпечення достовірності оцінок одноразових економічних явищ у контексті загального економічного розвитку;

- об'єктивність - для побудови систем діагностики слід користуватися точними, реальними фактами, методами та заходами, саме це мінімізуватиме суб'єктивність дослідників чи неточність оцінок;
- конкретність - кожний етап аналізу чи оцінки економічних явищ повинен мати конкретне цільове спрямування;
- точність - система діагностики має на прийнятному для підприємства рівні відтворювати реальні економічні процеси;
- своєчасність - слід постійно враховувати динамічність господарської діяльності, а також статичний характер будь-яких оцінок;
- ефективність (доцільність, економічність) - експлуатуючи систему діагностики, потрібно постійно порівнювати позитивні наслідки її існування та поточні витрати на підтримкування її функціонування.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, поряд з аналізом та вивченням впливу окремих факторів доцільним та необхідним є використання діагностики економічної діяльності м'ясопереробних підприємств.

Можна виокремити наступні завдання діагностики економічної діяльності в загальній системі управління м'ясопереробними підприємствами:

- вивчення характеру дії економічних законів, визначення закономірностей та тенденцій розвитку економічних систем мікрорівня;
- комплексне обґрунтування всіх бізнес - проектів і стратегій підприємства;
- контроль за досягненням цільових орієнтирів діяльності, за ефективністю використання ресурсів;
- прийняття управлінських рішень з реалізації виявлених резервів;
- забезпечення фінансової захищеності економічного розвитку м'ясопереробного підприємства.

Сучасний етап розвитку нашої держави зумовлює високі вимоги до оцінки ефективності функціонування економічних систем різних рівнів. Але саме основна увага приділяється підприємству як первинній ланці народного господарства, що створює конкретні економічні блага, а отже, є першоосновою національного багатства України.

Анотація

В статті розглядається сутність моніторингу діяльності підприємств аграрного виробництва в залежності від розвитку, стану аграрного виробництва, форм впровадження системи моніторингу на внутрішньому та зовнішньому рівнях для здійснення моніторингу та управління сталим розвитком аграрного виробництва. Наводяться основні функції, характеристики та методи моніторингу діяльності аграрного виробництва, а також висновки щодо подальших наукових досліджень.

Ключові слова: моніторинг, система моніторингу, інновації, прогнозування, критерій.

Annotation

The paper considers the essence of business activity monitoring agricultural production, depending on the development of agricultural production, forms of implementation monitoring on domestic and international levels for monitoring and managing sustainable development of agriculture. The basic functions, properties and methods of monitoring the activities of agricultural production, and the findings for future research.

Keywords: monitoring, system monitoring, innovation, prognostication, criterion.

Список використаних джерел:

1. Антикризисное управление: учеб. / [Э. М. Коротков, А. А. Беляев, Д. В. Валовой, Н. И. Глазунова, М. Р. Ефимова]; ред. Э. М. Коротков. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 431 с.

2. Гришова І. Ю. Розробка заходів управління ризиками фінансової безпеки підприємства. / І. Ю. Гришова, Т. С. Шабатура // Вісник Сумського національного аграрного університету: науково-методичний журнал. Серія: фінанси і кредит. №2, 2012. – с.15-21.
3. Гришова І. Ю. Аналитическое обеспечение управления структурой оборотных активов молокоперерабатывающих предприятий. / И.Ю.Гришова, М.Ю.Щербата.// Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. – Тольятти. Россия. - 2013. № 2 – С.23-26.
4. Гришова І. Ю.. Повышение финансовой безопасности предприятий птицеводства/ И. Ю. Гришова, В. В. Бутенко// Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. – Тольятти. Россия. - 2013. № 1 – С.88-90.
5. Балан О. С. Апробація моделі інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття інвестиційних рішень на промислових підприємствах України / О. С. Балан // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Вип. 31. Ч. II. Т. 1: У двох частинах. – Черкаси: ЧДТУ, 2012. – С. 39-42.
5. Воронкова А. Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом промышленных предприятий: дис. д-ра экон. наук: 08.06.01/ Восточноукр. нац. ун-т. / Воронкова Алла Эженовна – Луганск, 2001. – 482с.
6. Гетьман О. О. Економічна діагностика: навч. посібн. / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 307 с. Економічні науки. Серія “Економіка та менеджмент”: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 7 (26). Частина 2. – Луцьк, 2010.
7. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: монографія / за заг. ред. проф. А .Е. Воронкової. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2006. – 448 с.
8. Егоров П. В. Диагностика управления финансовой деятельностью предприятия / П. В. Егоров, В. Г. Андреева. – Донецк: ООО “Юго-Восток, Лтд”, 2005. – 202 с.
11. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства / [М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко, Ю. С. Копчак] – Х. : ВД “ІНЖЕК”, 2003. 141с.
12. Сокиринська І. Г. Концепція економічної діагностики та її роль в управлінні підприємством / І. Г. Сокиринська // Вісник Академії праці соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2002. – №1 (14). – С. 147–151.
12. Шабатура Т. С. Концептуальные аспекты финансовой составляющей экономической безопасности предприятия / Т. С. Шабатура, В. В. Бутенко // Материали II междунар. науч.-практ. конф. [«Современное общество в условиях глобального вызова: преобразования и перспективы развития»], (Тольятти – Москва, 26 апреля 2013 г.). – Самара: ООО «Издательство Ас Горд». – 2013г. – с. 249-254

УДК: 658.011.1

Майданевич П.М.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Постановка проблеми. В економіках країн світу, включаючи Україну, основними ланками, що визначають рівень соціально-економічного розвитку держави, його соціальну та економічну безпеку, якість життя населення, є промислові підприємства. Однак потрібно зазначити, що промислові підприємства – один із секторів економіки, який